

posvećuje problemu smrti shvaćenom ne kao svršenost života nego kao strah od umiranja kojemu rak daje poseban pečat. Mnogo prostora također posvećuje problemu šutnje vezanom uz rak, šutnja koja je pratila ovu bolest sve donedavna, da bi u novije vrijeme prešla u pretjerano raspravljavanje o raku kako među stručnjacima tako i u dnevnoj štampi, na TV i radiju, pa i među laicima-pojedincima.

Strah od bolesti zbog nepoznavanja uzroka oboljenja, kao i nemoć i bespomoćnost medicine i društva, uzrok su mnogim predodžbama o bolesti i već poznatim krivim predstavama i praksi, te racionalnim i iracionalnim shvaćanjima o uzrocima bolesti. Istražujući mišljenja, odnosno vjerovanja ljudi o uzrocima bolesti autorica je zapravo dala sociološku studiju o nekim uzrocima sukoba stare i nove generacije - sukoba vezanog uz nastale seksualne slobode mladih - o odnosu muškarca i žene u intimnoj sferi njihova života u braku i o shvaćanjima seoske zajednice bračnih i predbračnih odnosa.

Težnja za produženjem vlastitog života izgradila je u ljudi vjeru u mogućnost da se bolest izbjegne i spriječi primjerenim ponašanjem i umjerenim životom, a sva odstupanja od prihvaćenog modela postaju uzrokom ove opake bolesti. Strah od bolesti na taj način predstavlja regulativ života u okvirima seoske zajednice a posebno se rak kod žena smatra kaznom za neporočan život. Na taj način manipuliranje bolešću odnosno zdravljem pomaže održanju zajednice u određenim socijalnim okvirima. Ulazeći tako u okviru raspravljanja o uzrocima bolesti u najintimnije sfere ljudskog bivstvovanja, autorica izvlači na površinu i osvjetljava sa psihološkog i sociološkog stajališta prikrivene ljudske krivice koje ne potpadaju ni pod jedan zakonik osim pod naš osobni osjećaj odgovornosti i griznje savjesti za nehatična i nesvjesna nedjela, učinjena iz nehata ili pod pritiskom života izazivajući strah od kazne.

Rak je u svijesti današnjega čovjeka postao nepodnošljivo opterećenje, pa su mu se zbog nepoznavanja realnih

karakteristika bolesti pridale mnoge značajke danas već nepoznatih nekadašnjih pošasti - kuge, kolere, boginja i nadasve nama vremenski bliske tuberkuloze. Socijalne bolesti su se promijenile. Kuga i kolera bile su veoma uočljive bolesti, dok se bolesti današnjice [bolesti krvnih žila, rak] ne uočavaju tako jasno pa stoga današnjeg bolesnika krste lijenčinom i isključuju iz života zajednice. Isključenju bolesnog pridonosi i pretjerana marljivost stanovnika istraživanog sela u kojemu nitko nije ni trenutka bez posla. Raditi i živjeti postali su ovdje istoznačni pojmovi.

Među brojnim problemima autorica razmatra i zakonitosti koje su dovele do identifikacije tuberkuloze s rakom, svijesti da je tuberkuloza bila nekada pošast kao danas rak i nade da će se i rak moći uskoro izliječiti kao danas tuberkuloza.

Strah od raka je najčešće motivacija i usmjerenje mnogih razgovora. Iz straha od raka bolest se odalečuje iz mjesta, iz zajednice i iz obitelji. Zbog istoga razloga, straha od bolesti, javno mnijenje maloga mjesta odbija akcije ranog otkrivanja raka. Neznanje i strah, po mišljenju autorice, oertavaju i proturječni odgovori na iste sadržaje ankete. Kroz temu bolest...rak autorica nam otkriva, kako smo već rekli, veoma mnogo o socijalnim odnosima unutar seoske i obiteljske zajednice te posredno saznajemo mnogo o odnosima unutar pojedinih obitelji, između pojedinih socijalnih i dobrih grupa, kao i o odnosu sela kao cjeline prema pojedincima, i to ne samo prema bolesnima već i prema zdravima [npr. ženama priudanim iz drugih mjesta, doseljenicima i sl.]. Autorica tu također na razne načine osvjetljava svijet podsvesnog, vezan uz bolest kao socijalno stanje.

Nemoguće je spomenuti sve teoretske probleme u vezi sa životom zajednice o kojima ova izvrsna i originalna knjiga raspravlja, počevši od problema vezanih za samu teoriju ispitivanja pa do problema vezanih uz opstanak u seoskoj zajednici. Zbog originalnosti teme i

